

Historieglimt 123

Lademogater med trønderske navn

Lademoen har mange gater med navn fra byer og bygder i Trøndelag. Sammen med gater med navn av lokal tilknytning dominerer de hele gatebildet. Ser vi gatemonsteret under ett, er det tydelig at området har blitt et gjennomkjøringsområde. De tre forbindelsesveiene som fører trafikken fra byen mot Lade eller østover ut av byen, preger mønsteret. Det er Innherredsveien, Jarleveien og Mellomveien. De aller fleste gatene er tverrgater til disse tre.

Før vi tar fatt på trøndernavnene, skal vi se litt på gruppen av yrkesnavn som dominerer på Nyhavna. De har alle navn fra maritime yrker. Det er jo nærliggende i et havneområde å velge slike navn. I tillegg kommer det at mange sjøfolk bodde i Strandveien. Nyhavna er jo bygd på gammel utfylt sjøbunn utenfor Strandveien. På Ladehammeren ovenfor Nyhavna ble det bygd et maritimt skolesenter med ulike utdanningsveier for sjøoffiserer. Trondheim har en lang historie som sjøfartsby. Idag går forbausende lite last på kjøll, men mange spår at den tendensen vil snu. Et skip som har lagt fra land, blir en verden for seg der det gjelder strenge regler for hvem som bestemmer. Det er et tydelig hierarkisk system. Kapteinen har det ubestridte ansvar for skipet. Alle andre på skipet må innordnes seg under kapteinen og lystre ordre.

Båtsmannsgata har navn etter båtsmannen, båsen eller båtsen, som han gjerne ble kalt. På engelsk heter han «boatswain» som uttales bosn. I seilskutetiden var båtsmannen en erfaren matros. Han var styrmannens direkte underordnede med ansvar for rigg, trosser, ankere og dekksmannskapet. Han hadde derfor ikke de vanlige vaktene til sjøs, men var såkalt dagmann som organiserte arbeidet på dekket. Idag er det formelle utdanningskrav til båtsmannen, men ansvaret er temmelig likt den gamle ordningen. Maskinistgata har navn etter sjøfolk med ansvar for maskinen ombord. Masinistene har en grundig teknisk utdanning. Større skip har en maskinsjef med 1. og 2. maskinist under seg. Maskinsjefen, chiefen, er teknisk sjef ombord og leder drift og vedlikehold av maskineriet og alle tekniske systemer. Losgata har navn etter et meget krevende yrke. Allerede Magnus Lagabøters landslov av 1274 har bestemmelser om losvesenet. Losens oppgave er å føre skip inneskjærs mellom hav og havn. Han må ha grundig lokalkunnskap om leia. Det er utallige historier om de gamle losene og deres livsfarlige arbeid. I dag er losene en del av Kystverket, men kravene til kvalifikasjoner er like strenge. Skippergata har et nederlandsk navn. Skipper er betegnelsen for en skipsfører. Det var gjerne betegnelsen for føreren av et mindre skip eller skøyte, men brukes også mer uformelt om kapteiner på store skip. Både før og nå stilles det strenge krav til en kaptein som jo har et helt spesielt ansvar slik et skip på havet krever. Krav til utdanning og erfaring er ubetingede og rederiene vet hva en god kaptein kan bety. Styrmannsgata er oppkalt etter den ledende dekksoffiser under kapteinen. På

mindre båter er det ofte bare en styrmann. Større skip har vanligvis en overstyrmann assistert av 1. og 2. styrmann. Deres oppgave er først og fremst navigeringen slik at skipet til enhver tid har en sikker posisjon. De leder skipet på vegne av kapteinen når han hviler. Et gatenavn en savner på Nyhavna er Matrosgata. Det var jo tittelen til den vanlig sjømannen ombord. Det var planlagt en slik gate, men den ble sløyfet. En av gatene på Nyhavna har et personnavn. Det er Kobbens gate som fører langs Dora 1 på vestsiden. Den er oppkalt i 1961 etter rådmann i Trondheim, Ole Mikal Kobb (1881-1955), som tjente kommunen fra 1926 til 1949 og som var aktiv i planleggingen av havna. Han var også stortingsmann for Høyre. Det er ikke lett å finne frem etter gateskilt i Nyhavna om ikke noen av firmaene har satt gateadressen på sine navneskilt!

Så er det de mange gatenavnene fra trønderske bygder og byer. De fleste er hentet fra Nord-Trøndelag. Tidligere ble det benyttet ett av to andre navn for områdene innover Trondheimsfjorden: Inntrøndelag eller Innherred. Derfor fikk hovedveien østover navnet Innherredsveien i 1878, men hadde lenge gått under dette navnet. Det var jo den gamle landeveien til Malvik, Hommelvik og videre innover bygdene. Den gamle landeveien over Lademoen var temmelig sølete vår og høst. Da den offentlige veibyggingen tok til å 1700-tallet, ble det anlagt en litt tørrere vei lenger opp i terrenget parallelt med landeveien. Det er nåværende Gamle Kongevei. Senere ble Innherredsveien utbedret og ble en sterkt trafikkert vei.

Et av de trønderske gatenavnene er i en særstilling. Det er Nidarholms gate som har et annet navn for Munkholmen. Den er nå en liten gatestomp med bare fire husnummer. Den går fra Mellomveien til Jarleveien, men skulle ha gått over industriområdet til bryggeriet og ned til Stiklestadveien. Den skulle ha passert den lille husklyngen som het Utsikten der det var utsikt til sjøen og Munkholmen. Stiklestadveien går fra sjøen opp til Jarleveien gjennom industriområdet. Den er oppkalt etter stedet i Verdal der slaget stod og Olav Haraldsson falt i 1030. Ovenfor Jarleveien finner vi Stjørdalsveien som har navn etter det store dalføret fra Trondheimsfjorden og opp mot Meråker og svenskegrensa. Stjørdalsveien fører over Rønningsletta der noe av et trøndersk industrieventyr har utspilt seg. Lilleby smelteverk med ferrosilicium var vel den fremste bedriften. Ståltaugen kommer ikke langt etter. Mange store og mindre bedrifter har hatt denne adressen. En av tverrgatene på Rønningsletta er Leksvikgata. Leksvik ligger på den andre siden av fjorden og har avgitt mange innvanderere til byen gjennom tidene. Også Leksvik er kjent i industrihistorien. Flere av gatene med trøndernavn er konsentrert på Lilleby industriområde.

En annen samling trønderske gatenavn finner vi like ved Lademoen kirke. Frostaveien fører fra Buran opp mot der Eli plass kirkegård lå og der UFFA-huset nå ligger. Frosta er bygda der Frostatinget ble holdt gjennom middelalderen. Mellom Innherredsveien og Frostaveien finner vi Tautragata, Levangergata og Steinkjergata. Tautra er den fruktbare øya utenfor Frosta; kjent

for sitt gamle og sitt nye kloster. De to nord-trønderske byene er begge velkjente sentrer der nord.